Dezvoltarea rurală din România în viitorul buget european 2028-2034:

Cum valorificăm oportunitățile noii arhitecturi de finanțare fără să adâncim decalajele dintre rural și urban?

Autor: Alexandra Popa

Cuprins

Sumar executiv 1

1. Un nou buget european, cu mai multă libertate pentru statele membre. Dar și cu mai multă competiție pentru bani 2

2. La nivel european există deja îngrijorări privind viitorul finanțării rurale 3

3. Ce ne spune experiența României: fondurile există, dar nu ajung întotdeauna la cei care au nevoie de ele 5

4. Cooperativele agricole: un sector care are nevoie de investiții, dar și de reguli de finanțare adaptate . . 6
4.1 Avem mai multe cooperative, dar puține au ajuns să desfășoare o activitate economică solidă 6
4.2 Ce oportunități aduce viitorul buget european pentru cooperative? 7

5. LEADER: un instrument care merită păstrat și dezvoltat 8

6. Concluzii. Ce ar trebui să urmărească România în negocieri și în pregătirea viitorului PNRP 8

Sumar executiv

Uniunea Europeană pregătește una dintre cele mai importante schimbări din ultimii ani în modul în care vor fi împărțite fondurile europene. Începând cu 2028, agricultura, dezvoltarea regională, ocuparea și alte domenii ar urma să fie finanțate prin planuri naționale și regionale finanțate dintr-o anvelopă financiară comună, ceea ce va oferi statelor membre mai multă libertate în stabilirea priorităților și utilizarea resurselor. În principiu, este o schimbare binevenită. Dezvoltarea unui teritoriu nu poate fi împărțită foarte clar între agricultură, infrastructură, educație, economie locală și servicii publice, așa cum se întâmplă adesea în actualele programe de finanțare, la fel cum un proiect rareori poate fi ândit să producă efecte și să acționeze fix până la hotarul dintre sat și oraș. Economiile rurale și urbane sunt deja profund interconectate, iar separarea lor în programe de finanțare distincte este adesea artificială.

Un proiect care urmărește dezvoltarea unui lanț scurt de aprovizionare poate reuni fermieri din mai multe comune, o cooperativă care colectează și comercializează producția, servicii de transport și logistică, o unitate de procesare și magazine sau restaurante din orașele apropiate. Unele investiții vor fi realizate în rural, altele în urban, dar rezultatele depind de funcționarea întregului lanț, nu de fiecare verigă în parte.

La fel, un liceu agricol dintr-un oraș mic poate pregăti tineri din zeci de comune, care vor lucra ulterior în ferme, cooperative, unități de procesare din regiune. Investiția este localizată în urban, dar beneficiile sale merg către un teritoriu mult mai larg, inclusiv în comunitățile rurale.

Din această perspectivă, integrarea fondurilor europene poate ajuta la depășirea unor separări administrative care nu reflectă întotdeauna modul în care funcționează economia și comunitățile. **Dar tocmai pentru că investițiile și beneficiile lor depășesc granițele dintre rural și urban, avem nevoie de reguli clare pentru a înțelege cât din finanțare contribuie efectiv la dezvoltarea rurală.** Altfel, există riscul ca o abordare integrată, în principiu necesară, să facă și mai dificil de urmărit unde ajung banii și ce efecte produc pentru comunitățile rurale. Iar România trebuie să recupereze decalajele între rural și urban.

O comunitate rurală are nevoie de investiții economice, dar și de acces la servicii medicale, educație, transport și condiții de viață care să îi determine pe oameni să rămână acolo. Problema este că **mai multă flexibilitate pentru statele membre nu înseamnă automat mai multe investiții pentru comunitățile rurale.**

Dimpotrivă, în lipsa unor garanții, există riscul ca dezvoltarea rurală să piardă finanțare în competiția cu alte priorități naționale, iar o parte dintre investițiile care vor fi raportate drept rurale să nu răspundă neapărat problemelor acestor teritorii.

De exemplu, un parc industrial de mari dimensiuni, amplasat administrativ într-o comună de lângă un oraș, ar putea absorbi o parte importantă din alocarea pentru rural, chiar dacă activitatea sa economică și beneficiile generate sunt legate în principal de orașul respectiv. Investiția poate fi cât se poate de justificată, dar asta nu înseamnă că ea răspunde automat nevoilor de dezvoltare ale comunelor din regiune. Dacă asemenea proiecte vor putea fi contabilizate integral în ținta rurală, există riscul să atingem procentul cerut de Comisie fără să finanțăm suficient investițiile de care au nevoie efectiv comunitățile rurale.

Comisia Europeană propune ca minimum 10% din resursele relevante ale viitoarelor planuri să fie direcționate către rural. Considerăm că acesta este un punct de plecare, dar nu suficient. Va conta foarte mult ce cheltuieli vor putea fi incluse în această țintă, unde vor ajunge efectiv banii și, mai ales, dacă investițiile vor contribui la reducerea decalajelor dintre comunitățile rurale și cele urbane.

Cooperativele agricole sunt un bun exemplu pe care să punem lupa. Deși numărul lor a crescut în ultimii ani, sectorul este încă relativ tânăr, iar multe cooperative întâmpină dificultăți în accesarea finanțărilor, obținerea creditelor și dezvoltarea unor capacități comune de procesare și comercializare. Viitorul buget european poate crea oportunități suplimentare pentru acestea, dar numai dacă regulile de eligibilitate și instrumentele financiare vor ține cont de specificul lor.

CRPE propune ca România să includă în viitorul Plan Național și Regional de Parteneriat (PNRP) un capitol distinct pentru dezvoltare rurală, în care să fie identificate alocările, intervențiile, indicatorii teritoriali și instituțiile responsabile. În paralel, România ar trebui să susțină o țintă financiară mai ambițioasă decât minimul european, să protejeze finanțarea LEADER și să se asigure că cooperativele, întreprinderile locale și comunitățile rurale pot accesa efectiv noile instrumente de finanțare.

1. Un nou buget european, cu mai multă libertate pentru statele membre. Dar și cu mai multă competiție pentru bani

Uniunea Europeană negociază în prezent viitorul cadru financiar multianual pentru perioada 2028–2034, care ar urma să schimbe substanțial modul de organizare și utilizare a fondurilor europene. Propunerea inițială a Comisiei Europene, prezentată în iulie 2025, prevedea un buget de aproape 2.000 de miliarde de euro, în prețuri curente. Dimensiunea finală a bugetului rămâne însă în negociere, inclusiv în urma propunerilor prezentate de Președinția irlandeză a Consiliului UE în octombrie 2026.

În cazul României, alocarea națională propusă inițial este de aproximativ 55,5 miliarde de euro, dintre care 16,5 miliarde reprezintă sprijin agricol protejat. Potrivit cifrelor prezentate de Dorian Filote, reprezentant al Comisiei Europene, la INDAGRA 2026, pragul minim de 10% pentru dezvoltare rurală s-ar aplica unei baze de calcul de aproximativ 39 de miliarde de euro, după excluderea sprijinului agricol protejat, ceea ce ar însemna aproximativ 3,9 miliarde de euro. Aceste valori reflectă propunerile aflate în negociere și nu reprezintă alocări definitive.

Noua arhitectură are avantajul că ar putea permite o corelare mai bună între investițiile care, în prezent, sunt finanțate prin programe separate. De exemplu,

dezvoltarea unui sector agroalimentar regional presupune investiții în ferme și unități de procesare, dar și în infrastructură, formarea forței de muncă, cercetare, inovare și servicii pentru întreprinderi. Ar fi util ca aceste investiții să poată fi gândite împreună, în funcție de nevoile economiei locale.

În același timp, trebuie să ținem cont că toate aceste priorități vor concura pentru resursele aceluiași plan. Investițiile locale de câteva zeci sau sute de mii de euro vor trebui să își găsească locul alături de proiecte strategice naționale, uneori de sute de milioane de euro, care au o vizibilitate politică și economică mult mai mare.

Nu considerăm că aceasta înseamnă că România ar trebui să finanțeze mai puțină infrastructură mare, industrie sau energie. Întrebarea este însă **cum ne asigurăm că finanțarea destinată ruralului nu se rezumă la o parte din cheltuielile unor proiecte naționale, în timp ce investițiile de care au nevoie direct comunitățile rămân pe plan secund.**

Mai există însă o problemă, care ține de modul în care sunt gândite și administrate finanțările în România. Proiectele mari, gestionate de instituții sau organizații cu o capacitate administrativă ridicată, sunt adesea mai ușor de programat, contractat și monitorizat decât sute de proiecte mici, cu beneficiari diferiți. Din perspectiva autorităților, concentrarea fondurilor poate părea o soluție mai eficientă. Dar această abordare riscă să îi lase în afara finanțărilor tocmai pe cei care formează o bună parte din economia și societatea rurală: mici fermieri, cooperative aflate la început de drum, întreprinderi locale, asociații și inițiative comunitare, care au resurse administrative limitate și, în multe cazuri, nici nu sunt suficient de organizați pentru a accesa programe complexe.

De aceea, **nu este suficient ca investițiile să producă beneficii în mediul rural; este important ca o parte semnificativă a finanțării să poată fi accesată și gestionată direct de actorii locali.** Aceasta presupune intervenții de dimensiuni mai mici, proceduri proporționale cu valoarea finanțării, sprijin pentru pregătirea proiectelor și mecanisme care să permită inclusiv beneficiarilor fără experiență administrativă să participe. Altfel, riscăm să avem investiții importante realizate pentru mediul rural, dar prea puține realizate *de către* comunitățile rurale.

O investiție într-un oraș poate deservi și comunele din jur, după cum o investiție amplasată într-o comună poate avea beneficii pentru o regiune întreagă. Important este să putem demonstra aceste efecte, să nu confundăm simpla localizare a unei investiții cu dezvoltarea rurală și să păstrăm accesul la finanțare deschis și pentru actorii mici, nu doar pentru cei care au deja capacitatea de a gestiona proiecte mari.

2. La nivel european există deja îngrijorări privind viitorul finanțării rurale

Riscurile noii arhitecturi sunt discutate tot mai mult la nivel european, atât de instituțiile UE, cât și de organizațiile care reprezintă autoritățile locale și comunitățile rurale. Nu există un consens asupra procentului care ar trebui rezervat dezvoltării rurale, dar există o preocupare comună: în lipsa unor garanții, integrarea fondurilor poate face mai dificilă urmărirea investițiilor și poate dezavantaja teritoriile cu o capacitate mai redusă de a atrage finanțare.

Comitetul European al Regiunilor (CoR) avertizează, în avizul[1] său privind viitorul dezvoltării rurale, că aceasta riscă să își piardă vizibilitatea în noua arhitectură bugetară. Problema nu este una complet nouă. Potrivit estimărilor citate de CoR, aproximativ 79% din cheltuielile politicii de coeziune nu pot fi urmărite suficient de precis la nivel teritorial. Asta nu înseamnă că fondurile respective nu ajung în comunitățile rurale, ci că actualele sisteme de raportare nu ne permit întotdeauna să identificăm unde au ajuns banii și cine a beneficiat de ei.

CoR solicită finanțare rurală identificabilă, monitorizare teritorială și rezervarea unei părți din

[1] Comitetul European al Regiunilor (2026) Future of Rural Development 2028+

ținta rurală pentru instrumente de dezvoltare locală, precum LEADER-CLLD și Smart Villages.

La rândul său, **Comitetul Economic și Social European (CESE)** solicită[2] aplicarea sistematică a principiului rural proofing, adică verificarea, încă din etapa de proiectare, a modului în care politicile publice și investițiile vor funcționa în comunitățile rurale și dacă răspund nevoilor acestora.

De exemplu, construirea sau modernizarea unui spital regional poate îmbunătăți serviciile medicale pentru o regiune întreagă, inclusiv pentru locuitorii comunelor din jur. Dar dacă aceștia nu au mijloace de transport pentru a ajunge la spital, investiția nu va produce aceleași beneficii pentru toată lumea. La fel, un program de formare profesională organizat exclusiv în orașele mari poate fi greu accesibil tinerilor din comune, chiar dacă, în principiu, se adresează tuturor.

Prin urmare, rural proofing nu înseamnă că fiecare politică trebuie să aibă o componentă rurală separată, ci că **diferențele dintre rural și urban trebuie luate în calcul atunci când sunt stabilite investițiile, condițiile de acces și modul de implementare,** astfel încât locuitorii comunităților rurale să poată beneficia efectiv de ele.

Organizațiile de dezvoltare rurală merg și mai departe. **ELARD, rețeaua europeană a organizațiilor LEADER**, consideră că ținta de 10% poate deveni pur contabilă dacă statele membre includ în aceasta investiții sectoriale fără să demonstreze contribuția lor la dezvoltarea comunităților. Rețeaua solicită[3] finanțare dedicată pentru LEADER, protejată împotriva realocărilor, dar și păstrarea caracterului său multisectorial și a dreptului parteneriatelor locale de a decide asupra priorităților.

Poziția ELARD este susținută și de mobilizarea a peste 4.500 de municipalități europene[4], care au transmis scrisori în sprijinul continuării și consolidării LEADER după 2027. Acestea solicită nu doar păstrarea finanțării, ci și garantarea unui rol real pentru comunitățile locale în stabilirea priorităților și selectarea proiectelor finanțate.

O poziție similară, deși cu un accent mai pronunțat pe teritoriile montane și pe cele cu constrângeri geografice, este susținută de Alliance for European Mountains[5], din care face parte Euromontana. Organizațiile propun ca minimum 30% din cheltuielile relevante ale viitoarelor planuri, excluzând sprijinul pentru veniturile agricole, să contribuie la dezvoltarea rurală.

Există și argumente academice în această direcție. Studiul Rural Policy in the 2028–2034 EU Budget: Reform or Retreat?[6], publicat în 2026, atrage atenția asupra riscului ca fondurile integrate să avantajeze regiunile urbane și pe cele mai dezvoltate economic, care au o capacitate administrativă mai mare și proiecte de investiții mai mature. Autorii recomandă introducerea unui capitol rural distinct în fiecare plan național, alături de garanții financiare și mecanisme de participare locală.

Nici în România aceste preocupări nu sunt absente. În consultările organizate de MIPE în august 2026, **Asociația Comunelor din România (ACoR)**[7] a solicitat ca reducerea decalajelor rural–urban să devină un obiectiv central al viitorului plan național, subliniind că dezvoltarea rurală nu poate fi redusă la finanțarea agriculturii, ci trebuie să includă infrastructură, servicii publice și economie locală.

Pentru România, concluzia care se desprinde din aceste poziții este că **dezvoltarea rurală trebuie să fie o prioritate care poate fi identificată, finanțată și evaluată în interiorul noului plan național,** nu doar o categorie în care pot fi încadrate diverse cheltuieli. Iar experiențele europene arată că există deja instrumente de planificare și monitorizare pe care le putem adapta, fără să construim neapărat mecanisme administrative complet noi.

2 CESE (2026) EU policy-makers must think rural
3 European Leaders Association for Rural Development (2026) Safeguarding LEADER-CLLD in the 2028–2034 MFF. Do 90% of rural residents no longer count?
4 European Leaders Association for Rural Development (2026) More than 4,500 European municipalities call for safeguarding LEADER-CLLD in the next EU budget
5 European Alliance for Mountains (2026) Delivering on Article 174 TFEU: Common priorities for Europe's mountain areas in the future MFF
6 Mantino, De Fano și Asaro (2026), Bio-based and Applied Economics
7 Asociația comunelor din Romania (2026) Comunele din România cer descentralizarea dezvoltării rurale în viitorul cadru financiar european 2028–2034

3. Ce ne spune experiența României: fondurile există, dar nu ajung întotdeauna la cei care au nevoie de ele

România are experiență importantă în implementarea programelor de dezvoltare rurală, iar rezultatele financiare ale ultimelor exerciții bugetare sunt, în general, bune. Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014–2020, inclusiv perioada de tranziție, s-a încheiat cu o absorbție de aproximativ 97%[8], finanțând investiții în ferme, procesare, infrastructură rurală, afaceri neagricole și dezvoltare locală.

Aceste rezultate arată că există cerere pentru investiții rurale și beneficiari capabili să le implementeze. Totuși, absorbția ne spune cât am reușit să cheltuim, nu neapărat ce am reușit să schimbăm. Pentru viitoarea perioadă de programare ar trebui să ne intereseze într-o măsură mai mare și distribuția teritorială a investițiilor, categoriile de beneficiari și contribuția lor la reducerea decalajelor de dezvoltare.

Un exemplu relevant vine din Programul Educație și Ocupare (PEO) 2021–2027. Potrivit unei analize publicate de Școala9[9] în mai 2026, din cele 207 proiecte contractate până la 31 martie 2026 în cadrul priorității dedicate ocupării tinerilor, doar două vizau explicit tinerii din mediul rural. Împreună, acestea aveau grupuri-țintă de 1.901 tineri, într-un context în care aproximativ 1,1 milioane de tineri cu vârste între 15 și 24 de ani locuiesc în rural.

Aceasta nu înseamnă că celelalte 205 proiecte nu pot avea beneficiari din mediul rural, ci că foarte puține intervenții au fost concepute explicit pentru nevoile și dificultățile specifice acestora: distanța față de oportunitățile de angajare, transportul dificil, accesul limitat la formare sau lipsa unei piețe locale diversificate a muncii. Exemplul arată de ce simpla existență a unor programe naționale de finanțare nu garantează că ele răspund adecvat decalajelor teritoriale.

În viitorul PNRP, unde mai multe domenii vor fi finanțate dintr-un cadru comun, acest risc ar putea deveni și mai greu de identificat.

Un exemplu relevant vine chiar din Planul Strategic PAC 2023–2027. În forma sa inițială, acesta prevedea intervenția DR-35 – Dezvoltarea cooperării în cadrul lanțului valoric, cu un buget de aproximativ 20,18 milioane de euro[10], destinată sprijinirii lanțurilor scurte de aprovizionare, piețelor locale și unor forme de organizare precum food hub-urile. Intervenția ar fi permis finanțarea unor proiecte de până la 250.000 de euro, dezvoltate prin parteneriate între fermieri, întreprinderi mici, ONG-uri, autorități locale și alte organizații. Ulterior, intervenția a fost eliminată, iar fondurile au fost realocate către investiții în procesare. Deși procesarea reprezintă o nevoie importantă a sectorului agroalimentar, această decizie a lăsat fără o linie de finanțare dedicată un alt tip de intervenție, la fel de necesar: cooperarea dintre producători, organizarea lanțurilor scurte și dezvoltarea unor canale comune de comercializare. Exemplul arată că menținerea banilor în sectorul agricol nu garantează și menținerea sprijinului pentru toate nevoile de dezvoltare ale economiei rurale, mai ales pentru proiectele de dimensiuni mai mici, care reunesc mai mulți actori locali.

8 Conform declarațiilor reprezentantei MADR în cadrul evenimentului IER "Politica Agricolă Comună – oportunități și provocări pentru România în contextul noului Cadru Financiar Multianual (online)", 14 mai 2026

9 Școala 9 (2026) Adolescență la sat. Doar două proiecte europene vizează tinerii din rural

10 AFIR (2024) Plan Strategic PAC

4. Cooperativele agricole: un sector care are nevoie de investiții, dar și de reguli de finanțare adaptate

Cooperativele agricole reprezintă una dintre soluțiile importante pentru dezvoltarea agriculturii comerciale mici și mijlocii din România. Într-un sector în care există încă foarte multe exploatații de dimensiuni reduse, iar accesul individual la piață, procesare și investiții este dificil, asocierea le permite fermierilor să își pună resursele împreună, să negocieze mai bine și să dezvolte activități economice pe care nu și le-ar permite separat.

Dezvoltarea cooperativelor nu este însă importantă doar pentru membrii lor. Investițiile în depozitare, procesare, logistică și comercializare pot păstra o parte mai mare din valoarea adăugată în comunitățile rurale, pot crea locuri de muncă și pot susține apariția unor afaceri și servicii conexe.

4.1 Avem mai multe cooperative, dar puține au ajuns să desfășoare o activitate economică solidă

În 2023, în România erau înregistrate aproximativ **2.620 de cooperative agricole**, dar estimările utilizate în cercetările CRPE indică faptul că numai în jur de **500 erau active economic**[11]. Diferența dintre numărul cooperativelor înființate și cel al cooperativelor care reușesc să desfășoare o activitate economică susținută arată cât de dificilă rămâne consolidarea acestui sector.

Cercetările realizate de CRPE în cadrul programului CoopNet confirmă această imagine. În studiul din 2025 privind nevoile de finanțare și accesul la piețe, pentru care au fost contactate peste 400 de cooperative și au răspuns 50, o parte dintre organizațiile identificate erau inactive sau greu de contactat. Au existat și numeroase refuzuri de participare, inclusiv pe fondul neîncrederii fermierilor în programele de sprijin și în instituțiile care le gestionează. Eșantionul nu este reprezentativ statistic pentru întregul sector, dar cercetarea oferă informații utile despre problemele cooperativelor tinere, în special cele înființate în ultimii cinci ani.

Dintre cooperativele chestionate, 40% accesaseră fonduri europene nerambursabile, în principal prin PNDR 2014–2020. În același timp, jumătate își finanțau activitatea prin reinvestirea profitului, iar 44% apelau la resursele membrilor. Numai aproximativ un sfert utilizaseră credite bancare.

Datele arată cât de importantă a fost finanțarea europeană pentru dezvoltarea sectorului, dar și cât de limitate sunt alternativele atunci când o cooperativă are nevoie de capital pentru investiții sau pentru funcționarea curentă.

În cercetarea CRPE[12], creditele bancare au fost considerate cea mai puțin accesibilă sursă de finanțare, cu un scor mediu de numai 2 din 5. Problemele semnalate sunt cunoscute: costuri ridicate ale creditării, garanții dificil de constituit, proceduri complicate și produse financiare care nu țin suficient cont de specificul activității agricole. Se creează astfel un cerc vicios. Cooperativele au nevoie de investiții pentru a-și dezvolta activitatea și pentru a acumula active, dar nu pot obține finanțare tocmai pentru că nu dispun încă de suficiente active sau garanții. Nevoile de investiții sunt însă consistente. **88% dintre cooperativele participante la cercetare vor să acceseze finanțare pentru echipamente și modernizare, 56% pentru depozitare și procesare, iar 34% pentru capital de lucru**. Aproape toate, respectiv 98%, consideră necesară dezvoltarea unor produse de creditare adaptate cooperativelor.

11 CRPE (2024) Situația cooperativelor agricole din România în anul 2023
12 CRPE (2025) Cooperativele agricole – acces la finanțare și la piețe de desfacere

Prin urmare, pentru viitorul buget european nu este suficient să păstrăm posibilitatea accesării unor granturi. Avem nevoie și de **instrumente financiare dedicate cooperativelor,** inclusiv garanții de credit, împrumuturi pentru investiții și capital de lucru, perioade de grație și rambursări adaptate sezonalității agriculturii.

Aceste instrumente ar trebui să fie accesibile și cooperativelor tinere, care nu au încă un istoric financiar solid sau active importante, dar care pot avea perspective reale de dezvoltare.

Problema finanțării este strâns legată și de accesul la piață. În aceeași cercetare, 74% dintre cooperative consideră necesar sprijinul european pentru lanțurile scurte de aprovizionare, iar 72% indică prețurile mici de achiziție drept un obstacol major pentru vânzările locale. Investițiile în depozitare, procesare și comercializare trebuie privite, așadar, ca parte a unei strategii mai largi de consolidare a cooperativelor, nu doar ca achiziții de echipamente.

4.2 Ce oportunități aduce viitorul buget european pentru cooperative?

În intervenția sa de la INDAGRA 2026, Dorian Filote, reprezentant al Comisiei Europene, a prezentat trei posibile căi de finanțare pentru cooperativele agricole în noua arhitectură bugetară.

Prima este reprezentată de **intervențiile PAC destinate fermierilor,** la care cooperativele ar putea avea acces dacă îndeplinesc condițiile de eligibilitate, adică dacă ar intra sub umbrela definiției "fermierului activ". În negocierile europene se discută inclusiv extinderea eligibilității către entități implicate în comercializarea produselor agricole, ceea ce ar putea fi relevant pentru cooperativele care desfășoară asemenea activități în numele membrilor.

A doua cale este finanțarea prin **Planurile Naționale și Regionale de Parteneriat,** care ar putea oferi oportunități mai largi pentru investiții economice, infrastructură, procesare și dezvoltarea afacerilor locale.

A treia este reprezentată de instrumentele din **Organizarea Comună a Piețelor (OCM),** prin care pot fi finanțate organizații și grupuri de producători, în funcție de condițiile aplicabile fiecărui sector. Toate aceste oportunități depind însă de forma finală a regulamentelor europene și de modul în care România va defini beneficiarii și intervențiile în propriul plan național.

Aici există două mize importante pentru România.

Prima este ca regulile privind fermierul activ și eligibilitatea intervențiilor PAC să nu excludă nejustificat cooperativele agricole, inclusiv pe cele care comercializează producția membrilor sau realizează investiții colective. Cooperativele au un model de funcționare diferit de cel al exploatațiilor individuale, iar viitoarele reguli trebuie să recunoască acest specific.

A doua privește accesul la finanțările OCM. În prezent, multe dintre aceste instrumente sunt legate de recunoașterea oficială ca organizație sau grup de producători, statut pe care doar o parte redusă dintre cooperativele românești îl dețin.

Potrivit unei analize CRPE realizate pe baza datelor MADR din vara anului 2026, în România existau **229 de grupuri și organizații de producători cu recunoaștere valabilă,** dintre care aproximativ 179 erau organizate juridic sub forma unor cooperative agricole.

Raportat la cele peste 2.600 de cooperative înregistrate, numărul organizațiilor recunoscute rămâne foarte mic, chiar dacă trebuie să ținem cont că nu toate cooperativele activează în sectoare sau îndeplinesc condiții care le-ar permite să obțină această recunoaștere.

Astfel, pentru România, obiectivul ar trebui să fie dublu: pe de o parte, să sprijine mai multe cooperative să obțină recunoașterea necesară pentru accesarea intervențiilor OCM și, pe de altă parte, să se asigure că există suficiente finanțări pentru investiții colective accesibile și cooperativelor care nu au acest statut. Altfel, există riscul ca oportunitățile noului buget să fie valorificate în principal de un număr restrâns de organizații deja consolidate, în timp ce cooperativele tinere, care au cea mai mare nevoie de sprijin pentru a se dezvolta, să rămână în afara finanțărilor.

Pornind de la aceste nevoi identificate în cercetările realizate până acum, CRPE și partenerii CoopNet își propun să dezvolte o propunere de mecanism

dedicat consolidării cooperativelor agricole, care să răspundă atât dificultăților de acces la finanțare, cât și celor legate de dezvoltarea activității economice și accesul la piață.

5. LEADER: un instrument care merită păstrat și dezvoltat

LEADER este unul dintre puținele instrumente europene prin care comunitățile rurale pot decide direct asupra unei părți din investițiile de care au nevoie. Prin Grupurile de Acțiune Locală (GAL), autoritățile publice, fermierii, antreprenorii și organizațiile locale construiesc strategii de dezvoltare și selectează proiecte care răspund priorităților identificate la nivelul comunității.

În România, prin Măsura 19 din PNDR au fost încheiate **14.759 de contracte LEADER,** în valoare de aproximativ 776 de milioane de euro, cu plăți efectuate de circa 745 de milioane de euro. În actualul Plan Strategic PAC, România are 246 de GAL-uri autorizate, iar până în iunie 2026 fuseseră depuse peste 6.000 de proiecte, în valoare solicitată de peste 325 de milioane de euro[13].

Dar dincolo de aceste cifre, valoarea LEADER este dată de tipul de investiții pe care le poate susține: afaceri locale, servicii comunitare, educație agricolă, ecoturism, proiecte sociale sau de valorificare a patrimoniului, care nu sunt întotdeauna suficient de mari pentru a se regăsi printre prioritățile programelor naționale.

Evaluările academice privind LEADER în România identifică efecte economice pozitive în comunitățile beneficiare, dar arată și limitele acestui instrument, în special atunci când investițiile sunt prea mici pentru a produce schimbări structurale. LEADER nu poate compensa lipsa infrastructurii majore sau a serviciilor publice, dar poate completa aceste investiții prin proiecte adaptate nevoilor locale[14].

În actuala PAC, LEADER beneficiază de o alocare minimă obligatorie din fondurile pentru dezvoltare rurală. Noua propunere bugetară nu mai include o garanție echivalentă, ceea ce înseamnă că menținerea LEADER printre instrumentele eligibile nu asigură automat și finanțarea sa.

De aceea, România ar trebui să susțină introducerea unei **alocări distincte și protejate pentru LEADER-CLLD**, care să permită continuarea strategiilor locale și să nu poată fi realocată cu ușurință către alte priorități.

La fel de important este să fie păstrat caracterul multisectorial al programului și rolul real al GAL-urilor în stabilirea priorităților și selectarea proiectelor. Integrarea fondurilor poate reprezenta chiar o oportunitate de extindere a LEADER către intervenții sociale, educaționale, culturale etc.

6. Concluzii. Ce ar trebui să urmărească România în negocieri și în pregătirea viitorului PNRP

Din perspectiva CRPE, România ar trebui să folosească această perioadă nu doar pentru a negocia o alocare cât mai bună, ci și pentru a influența arhitectura fondurilor europene după 2027. În condițiile în care noua paradigmă oferă statelor membre mai multă libertate, calitatea planificării naționale va conta probabil la fel

13 AFIR (2026) 325 de milioane de euro fonduri solicitate prin GAL pentru investiții în comunitățile locale

14 Crunțeanu, M. E., Comșa, M., & Fîntîneru, G. (2024). The Impact of LEADER Funding in Romania. Sustainability

de mult ca regulile stabilite la Bruxelles.

• *Un capitol distinct pentru dezvoltare rurală în PNRP*

Considerăm că **România ar trebui să includă în viitorul PNRP un capitol distinct pentru dezvoltare rurală,** în care să fie reunite investițiile relevante din agricultură, coeziune, ocupare, educație și alte domenii.
Capitolul ar trebui să includă alocări financiare clare, intervenții și obiective specifice, indicatori teritoriali și responsabilități instituționale clare. În acest fel, am putea urmări nu doar câți bani sunt trecuți în dreptul ruralului, ci și ce investiții sunt finanțate, unde ajung și ce rezultate produc.

• *O țintă financiară mai ambițioasă și reguli clare privind investițiile rurale*

România ar trebui să susțină o alocare mai mare decât pragul minim de 10% propus de Comisie, având în vedere întinderea teritoriului rural, decalajele de infrastructură și accesul inegal la servicii.
La fel de important, trebuie stabilite reguli transparente privind cheltuielile care pot fi contabilizate în această țintă. Nu toate investițiile amplasate în rural contribuie în aceeași măsură la dezvoltarea comunităților, după cum există investiții regionale sau naționale care pot avea efecte pozitive importante asupra lor.
Avem nevoie de date și indicatori stabiliți à priori care să permită urmărirea distribuției teritoriale a sumelor programate, contractate și plătite.

• *Finanțare protejată pentru LEADER și implicarea reală a comunităților*

România trebuie să susțină o alocare minimă obligatorie pentru LEADER-CLLD, suficientă pentru continuarea strategiilor locale și protejată, cât de mult se poate, împotriva realocărilor care ar putea compromite implementarea acestora.
În același timp, GAL-urile trebuie implicate în pregătirea PNRP, iar comunitățile să își păstreze rolul în alegerea investițiilor.

• *Rural proofing încă din etapa de planificare*

Evaluarea efectelor investițiilor asupra comunităților rurale ar trebui realizată înainte de aprobarea planului și continuată pe parcursul implementării.
În practică, asta înseamnă să putem răspunde la câteva întrebări: ce nevoi rurale urmăresc investițiile propuse, cine poate accesa finanțarea, unde vor ajunge banii și în ce măsură vor contribui la reducerea decalajelor dintre teritorii?
Nu avem nevoie de încă un exercițiu formal de raportare, ci de utilizarea datelor teritoriale pentru a lua decizii mai bune. Experiențele documentate de Rural Pact arată că există deja instrumente și modele pe care România le poate adapta.

• *Cooperativele agricole trebuie să poată accesa mai ușor fondurile europene și instrumentele financiare*

Viitorul PNRP ar trebui să includă intervenții dedicate dezvoltării cooperativelor agricole, cu accent pe investiții colective, procesare, depozitare, comercializare și acces la piață.
În negocierile privind viitoarea PAC, România trebuie să urmărească formularea unor reguli privind fermierul activ și eligibilitatea beneficiarilor care să permită cooperativelor să acceseze cât mai multe dintre intervențiile relevante, inclusiv atunci când desfășoară activități economice în numele membrilor.
În paralel, este necesară sprijinirea cooperativelor care doresc să obțină recunoașterea ca organizații sau grupuri de producători, astfel încât mai multe să poată beneficia de finanțările disponibile prin OCM.

Fondurile nerambursabile trebuie completate de instrumente financiare adaptate: garanții, credite pentru investiții și capital de lucru, perioade de grație și condiții de rambursare care să țină cont de specificul agriculturii. Acestea sunt nevoi documentate de cercetările CRPE și ale partenerilor CoopNet și ar trebui să se regăsească în viitoarea programare.

• *Investițiile rurale trebuie să meargă dincolo de agricultură*

Dezvoltarea rurală nu poate fi redusă la susținerea producției agricole, chiar dacă agricultura rămâne esențială pentru economia multor comunități.
Avem nevoie de investiții în cooperative și afaceri locale, dar și în educație, formare profesională, servicii de consultanță, cercetare și inovare, infrastructură, patrimoniu și servicii publice.
În zona educației agricole, de exemplu, România are 59 de licee agricole care pot contribui nu doar la formarea viitorilor fermieri și specialiști, ci și la dezvoltarea competențelor necesare economiei agroalimentare locale. Investițiile în practica elevilor, învățământ dual, echipamente și formarea profesorilor ar trebui corelate cu dezvoltarea fermelor, cooperativelor și întreprinderilor din regiune.
La fel, serviciile de consultanță agricolă și transferul de cunoștințe rămân insuficient dezvoltate pentru nevoile fermierilor mici și mijlocii. Fără acces la informație, formare și sprijin specializat, multe dintre investițiile în modernizare sau inovare vor rămâne greu accesibile tocmai beneficiarilor care au cea mai mare nevoie de ele.

• *Consultarea comunităților trebuie să înceapă înainte de stabilirea alocărilor*

Pregătirea PNRP trebuie să includă un proces real de consultare cu autoritățile locale și regionale, GAL-urile, cooperativele, organizațiile fermierilor, instituțiile de educație și formare, mediul de afaceri și societatea civilă.
Aceste consultări trebuie să aibă loc înainte ca prioritățile și alocările să fie stabilite, iar rezultatele lor să poată fi urmărite în forma finală a planului. În caz contrar, riscăm să repetăm practica unor consultări organizate mai degrabă pentru validarea unor decizii deja luate.

Acest material a fost dezvoltat în cadrul proiectului „CoopNet 4.0 - Consolidarea autonomiei și a impactului cooperativelor agricole din România", un proiect implementat în perioada mai 2026 – decembrie 2028 de către Fundația Civitas pentru Societatea Civilă Cluj și Asociația Centrul Român de Politici Europene (CRPE), finanțat de către Romanian-American Foundation (RAF).

Aceștia au inițiat în 2017 și susțin până în prezent rețeaua CoopNet, un grup informal al cooperativelor agricole de dimensiuni mici și mijlocii din România, active economic și disponibile să se implice în activități de învățare.

Informațiile cuprinse în această publicație nu reflectă poziția oficială a Romanian-American Foundation.